

Μάθημα 3ο

Ἡ κατάσταση τῆς γῆς.

Ὁ Ἅγιος Τριαδικός Θεός δημιουργεῖ τόν κόσμον.

Ὁ Υἱός καί τό Ἅγιο Πνεῦμα.

Εν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεός τόν οὐρανόν καί τήν γῆν. ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καί ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς.¹

Ἀλήθεια, παιδιά, κάθε φορά πού διαβάζει κανεῖς αὐτούς τούς στίχους ἀντιλαμβάνεται μία μεγαλοπρέπεια, τήν μεγαλοπρέπεια τοῦ Θεοῦ!

Ἦδη εἶδαμε τόν 1ο στίχο, πού ἀναφέρεται στή δημιουργία τοῦ χώρου καί τοῦ χρόνου, στόν οὐρανό καί τή γῆ. Πηγαίνουμε τώρα στόν 2ο στίχο:

«Ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος καί ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος». Δηλαδή: καί ἡ γῆ ἦταν ἀόρατη, ἀφανής καί ἀκατασκεύαστη, ἀδιαμόρφωτη, καί σκοτάδι ὑπῆρχε ἐπάνω στήν ἄβυσσο, στά ὕδατα, καί Πνεῦμα Θεοῦ ὑπερίπτατο, ἐφέρετο πάνω ἀπό τό νερό.

---

1. Γέν. 1, 1-3.

Ἄς δοῦμε αὐτόν τόν στίχο στήν ἀνάλυσή του.

«*Ἡ δὲ γῆ*». Μ' αὐτόν τόν ἀντιθετικό σύνδεσμο, δέ, ἀφοῦ ὠραιότατα μᾶς εἶπε ὅτι ὁ Θεός «*ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν*», δείχνει ὅτι περνᾶμε στό θέμα *γῆ*. Καί πράγματι τό θέμα *γῆ* ἐνδιαφέρει τόν ἱερό συγγραφέα καί γι' αὐτήν θά μᾶς μιλήσει. Μέ τόν τρόπο αὐτόν ὅμως, λογοτεχνικότατα καί φυσικότατα, περνάει στό θέμα *γῆ*.

Ὅπως καί στό *Πάτερ ἡμῶν*. Λέμε: «*Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γεννηθήτω τὸ θέλημά σου*». Ἔως ἐδῶ μιᾶμε γιά τόν Πατέρα μας, πού εἶναι στούς οὐρανούς. Μετά λέμε: «*γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς*», πού μέ ἓναν ἐπίσης πολύ λογοτεχνικό τρόπο περνᾶμε ἀπό τό θέμα *οὐρανός* στό θέμα *γῆ*. Καί συνεχίζει: «*τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον*» καί οὕτω καθεξῆς, πού αὐτά ἀναφέρονται πιά στά θέματα τῆς γῆς. Δηλαδή, μ' αὐτόν τόν πολύ ὠραῖο τρόπο, ἀπό τά οὐράνια θέματα κατεβαίνουμε στά ἐπίγεια: «*γεννηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς*»!

Βλέπουμε λοιπόν πῶς ἀπό ἐδῶ καί πέρα ὁ ἱερός συγγραφέας θά ἀσχοληθεῖ μόνο μέ τή γῆ· αὕτη πλέον τόν ἐνδιαφέρει. Ἐάν τώρα τόν ἄνθρωπο, μέσα στήν πορεία τῆς ἱστορίας, θά τόν ἐνδιέφερε καί ὁ οὐρανός, αὐτό θά λέγαμε ὅτι δέν θά μπορούσε νά εἶχε προβλεφθεῖ. Νομίζω ὅμως ὅτι καταρχάς τόν ἄνθρωπο τόν ἐνδιαφέρει ἡ γῆ.

Τό ὅτι ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, παιδιά, τό βλέπουμε καί ἀπό τό ἐξῆς σημεῖο. Σύγχρονοι ἄνθρωποι, ἄν καί δέν ἔχουν καμία σχέση μέ τόν λόγο τοῦ Θεοῦ, ἀνα-

ρωτιοῦνται καί λένε: Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ξεκινάει νά κατακτήσει τήν δημιουργία, τόν κόσμο, τό σύμπαν, τά ἀστέρια, πῶς τό κάνει αὐτό, ἀφοῦ δέν τακτοποίησε τήν κατάκτησή του ἐπάνω στή γῆ, ἀφοῦ τήν ἴδια του τήν κατοικία δέν τήν ἔχει τακτοποιήσει; Καί ἐφόσον δέν ἔχουμε ἐπάνω στή γῆ οὔτε εἰρήνη οὔτε εὐτυχία, καί τρωγόμαστε οἱ ἄνθρωποι καί πολέμους κάνουμε καί λοιπά, γιατί νά τρέχουμε τώρα παραπέρα;

Ὅμως εἶναι φανερό ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι ἐκεῖνος πού κάνει τούς ἀνθρώπους νά ψάχνουν γιά ἄλλα πράγματα παραπέρα. Ὁ Ἡράκλειτος ἔλεγε ὅτι ὁ πόλεμος εἶναι ὁ πατέρας ὅλων τῶν πραγμάτων.² Καί πράγματι, αὐτό τό κυνηγητό πού κάνουν οἱ ἄνθρωποι, τό τρεχαλητό, γιά νά κατακτήσουν τή γῆ, δείχνει ὅτι ἡ κατάκτηση τῆς γῆς θά γίνει διά τοῦ οὐρανοῦ. Ἄν, γιά παράδειγμα, κατακτήσουμε τήν σελήνη, τότε ἀπό ἐκεῖ θά μπορούμε νά ἐποπτεύουμε σέ ὅλη τή γῆ. Δηλαδή λόγοι καθαρά στρατιωτικοί καί κατακτητικοί ὠθοῦν τούς ἀνθρώπους νά κινηθοῦν ἔτσι. Αὐτό, δυστυχῶς, εἶναι μία πραγματικότητα.³

---

2. Ἡρακλείτου, *Περί Φύσεως*, 53.1-3. ἔκδ. Weidmann, Berlin 1951. «Πόλεμος πάντων μὲν πατήρ ἐστι, πάντων δὲ βασιλεύς, καὶ τοὺς μὲν θεοὺς ἔδειξε, τοὺς δὲ ἀνθρώπους, τοὺς μὲν δούλους ἐποίησε, τοὺς δὲ ἐλευθέρους.»

3. Στίς 23 Μαρτίου 1983 οἱ ΗΠΑ ἀποφάσισαν νά πραγματοποιήσουν ἓνα στρατιωτικό πρόγραμμα πού θά ἄλλαξε τόν ροῦ τῆς παγκόσμιας ἱστορίας, μέ τήν *Πρωτοβουλία Στρατηγικῆς Ἀμύνης* (*Strategic Defence Initiative*), εὐρύτερα γνωστῆς ὡς *Πόλεμος τῶν Ἀστρων*. Στόχος τους ἦταν ἡ δημιουργία μιᾶς ἀπόρθητης ἀντιπυραυλικῆς ἀσπίδος, μέ τήν ἐγκατάσταση ἀμυντικῶν συστημάτων καί νέων ὅπλων ὑψηλῆς τεχνολογίας ἀκόμα καί στό διάστημα!

Θά μπορούσαμε όμως νά ποῦμε ὅτι ὅταν ὁ ἱερός συγγραφέας λέει οὐρανός, δέν εἶναι πάντοτε αὐτό πού λέμε οὐρανός μετεωρολογικός ἢ ἀστρικός· εἶναι καί ὁ πνευματικός οὐρανός, εἶναι ὁ κόσμος τῶν ἀγγέλων. Ὅταν λοιπόν λέει ἡ Ἀγία Γραφή «ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν», μπορούμε νά τό δοῦμε καί ἀπ' αὐτὴ τὴν ἄποψη, ὅτι ὁ Θεὸς ἔκανε τὸν πνευματικό καί τὸν ὑλικό κόσμο.

Τότε ὅμως γῆ εἶναι ὁλόκληρο τό σύμπαν· γιατί πραγματικά καί ὁ ἥλιος εἶναι γῆ, δηλαδή μέ τὴν εὐρεῖα ἔννοια, ἀφοῦ καί αὐτός εἶναι φτιαγμένος ἀπὸ τὰ ἴδια ὑλικά. Ἦ, ἂν θέλετε, ἀντίστροφα, ἐάν ἡ γῆ μας ἀποσπάστηκε ἀπὸ τὸν ἥλιο, κατὰ μιὰ θεωρία, τότε τὰ ὑλικά πού συναντᾶμε στὴ γῆ τὰ συναντᾶμε καί στὸν ἥλιο, ὁ ὁποῖος εἶναι ἡ βασικὴ ἀρχή, ἡ ἀφετηρία θά λέγαμε τῆς συνθέσεως τῆς γῆς.

Ἀλλὰ καί ἡ σελήνη τό ἴδιο. Ὅταν πήγαμε στό φεγγάρι, βρήκαμε γῆ. Βέβαια χρησιμοποιοῦμε τεχνικούς ὅρους, ὅπως γιὰ παράδειγμα λέμε προσελήνωση ἀντὶ προσγειώση, γιὰ νά διακρίνουμε τὴ σελήνη ἀπὸ τὴ γῆ, ἢ προσαρείωση θά λέγαμε, ἂν κατεβαίναμε στὸν Ἄρη, ἢ προσηλείωση, ἂν ὑποτεθεῖ ὅτι μπορούσαμε νά ταξιδέψουμε καί νά πᾶμε στὸν ἥλιο καί νά προσγειωθοῦμε στὴν ἐπιφάνειά του...

Σχῆμα λόγου εἶναι αὐτά· ἔτσι; Τώρα μιλάω γιὰ τίς λέξεις. Ἀλλὰ ὅλα αὐτά, ὁλόκληρο τό σύμπαν, στὴν πραγματικότητα εἶναι γῆ μέ εὐρεῖα ἔννοια. Ὅπου καί ἂν πᾶμε, θά βροῦμε ὑλικά στοιχεῖα πού συναντᾶμε στὴ γῆ. Ἄλλο τώρα ὅτι μπορεῖ νά συναντήσουμε καί κάτι ἄλλο πού δέν τό ἔχουμε στὴ γῆ, ἢ στὴ γῆ νά ὑπάρχει

κάτι και νά μήν ὑπάρχει κάπου ἄλλου, ἀπό πλευρᾶς ὕλης. Φαίνεται δέ ὅτι ὁλόκληρο τό σύμπαν εἶναι φτιαγμένο ἀπό τά γνωστά μας στοιχεῖα, πού τά μαθαίνουμε στή Χημεία ἀπό τόν πίνακα τοῦ Μεντελέγιεφ⁴. Ἡ δομή τοῦ σύμπαντος φαίνεται νά εἶναι μέ αὐτά τά στοιχεῖα, πού ξεκινᾶμε ἀπό τό ὑδρογόνο καί φτάνουμε στά πολυσύνθετα ἐκεῖνα στοιχεῖα, ἀπό τά ὁποῖα, ξαναλέω, φαίνεται πώς εἶναι κτισμένη ὁλόκληρη ἡ δημιουργία.

Κάτι περισσότερο θά μπορούσαμε νά ποῦμε κάποια ἄλλη φορά γύρω ἀπό τό θέμα τῆς συνθέσεως τῆς ὕλης. Ὡστόσο ἐδῶ τώρα, τό βιβλίο τῆς Γενέσεως δέν εἶναι μιά ἐπιστημονική πραγματεία, δέν εἶναι ἓνα βιβλίο πού θά ἤθελε νά δώσει ἐπιστημονικά στοιχεῖα, ὅπως θά ἦταν μιά Ἀστρονομία ἢ μιά Γεωλογία, ἀλλά εἶναι ἓνα βιβλίο στό ὁποῖο ἀποκαλύπτει ὁ Θεός τό θέλημα Του καί ἔχει σκοποῦς ποιμαντικούς καί θρησκευτικούς, δηλαδή πῶς θά μάθουμε ὅλοι, ἀκόμα καί οἱ πιό ἀπλοί ἄνθρωποι, ὅτι ἡ δημιουργία, ὁ κόσμος ὅλος, εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, καί ὅτι ὁ Θεός εἶναι πατέρας μας, τόν Ὅποιο ὀφείλουμε νά ἀγαποῦμε καί νά τηροῦμε τίς ἐντολές Του.

Αὐτός εἶναι ὁ σκοπός πού γράφτηκε τό βιβλίο τῆς Γενέσεως· δηλαδή γράφτηκε μέ δημῶδη τρόπο γιά ποιμαντικούς καί θρησκευτικούς σκοποῦς. Ἄλλο τώρα ὅτι, παρὰ τήν ἀπλότητά του –δέν εἶναι ἀφελές, δέν εἶναι

---

4. Τό 1869, ὁ Ντμίτρι Ἰβάνοβιτς Μεντελέγιεφ παρουσίασε τόν περιοδικό πίνακα τῶν χημικῶν στοιχείων, πού εἶναι ἓνας κατάλογος τῶν χημικῶν στοιχείων σέ μορφή πίνακα, σέ μιά διάταξη ὁργανωμένη μέ βάση τόν ἀτομικό ἀριθμό τους, τήν ἠλεκτρονική δομή καί τίς ἐπαναλαμβανόμενες χημικές τους ιδιότητες.

ἀπλοϊκό βιβλίο· εἶναι ἀπλό– ἔχει μία ἀκρίβεια πού μᾶς καταπλήσσει κυριολεκτικά!

Ἔτσι, ἀπό ἐδῶ κι ἐμπρός, θά ἀσχοληθοῦμε μέ τή γῆ μας πιά· ὅλα τά ἄλλα οὐράνια σώματα δέν θά μᾶς ἀπασχολήσουν.

Καί συνεχίζουμε: «*ἡ δὲ γῆ ἦν ἀόρατος*»⁵, δηλαδή ἡ γῆ ἦταν ἀόρατη.

Δηλαδή σέ ποιόν ἦταν ἀόρατη; Ὅταν λέμε ὅτι κάτι εἶναι ὁρατό ἢ ἀόρατο, προϋποθέτουμε κάποιο μάτι. Ἦταν κανεῖς πού ἔβλεπε; Ἴσως μοῦ πεῖτε ὁ Θεός. Μά ὁ Θεός εἶναι ἐκεῖνος πού δημιουργεῖ καί βλέπει τά πάντα· γιά τόν Θεό δέν ὑπάρχει τίποτα τό κρυμμένο· ὁ Θεός τά βλέπει ὅλα. Τότε σέ ποιόν ἦταν ἀόρατη ἡ γῆ; Μήπως στούς ἀγγέλους;

Εἶναι γνωστό –κι ἐδῶ ἔχουμε μία ἀκρίβεια τῆς Ἀγίας Γραφῆς– ὅτι ὁ Θεός *ἐποίησε τόν οὐρανό καί τήν γῆ*. Ἄν δεχθοῦμε τήν εὐρύτερη ἔννοια ὅτι οὐρανός εἶναι ὁ πνευματικός κόσμος, πραγματικά ὁ πνευματικός κόσμος δημιουργήθηκε πρὶν ἀπό τόν ὑλικό κόσμο. Μᾶς λέει τό βιβλίο τοῦ Ἰώβ ὅτι «*ὅτε ἐγενήθησαν ἄστρα, ἤνεσάν με φωνῇ μεγάλῃ πάντες ἄγγελοί μου*»⁶. Ὅταν δηλαδή οἱ ἄγγελοι εἶδαν νά γίνεται τό σύμπαν, τά ἄστρα, τότε μέ ἐπαίνεσαν, μέ δοξολόγησαν. Νά λοιπόν πῶς ἔχει ἔρεισμα ἡ ἐρμηνεία πού σᾶς εἶπα προηγουμένως, ὅτι ὁ οὐρανός ἐδῶ μπορεῖ νά θεωρηθεῖ ὅχι ὁ ἀστρικός οὐρανός ἀλλά ὁ πνευματικός, ὁ ὁποῖος βεβαίως προηγεῖται.

5. Γέν. 1, 2.

6. Ἰώβ 38, 7.

Μήπως λοιπόν οἱ ἄγγελοι δέν ἔβλεπαν τή γῆ, ἦταν γι' αὐτούς ἀόρατη;

Ὅχι. Τώρα ἐδῶ πιά ὁ Μωυσῆς γράφει καί ἐννοεῖ πάντοτε μέ τή φυσική διάσταση, καί ὄχι μέ τήν πνευματική.

Τότε σέ ποιόν; Δέν ὑπῆρχε ἀκόμη ὁ ἄνθρωπος.

Ἀκοῦστε. Ἐδῶ ὑποθέτει ἕνα μάτι παρατηρητοῦ. Κάνει μία ὑπόθεση, καί τοποθετεῖ πάνω στή γῆ ἕναν παρατηρητή ὑποθετικό. Αὐτό πού σᾶς λέω εἶναι πάρα πολύ σπουδαῖο, γιατί παρακάτω θά λύσει πάρα πολλές ἀπορίες μας, καθώς θά μελετᾶμε αὐτό τό κεφάλαιο τῆς Γενέσεως. Μπαίνει λοιπόν ἕνας ὑποθετικός παρατηρητής, ὁ ὁποῖος εἶναι τοποθετημένος στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Καί ὅ,τι θά ἔβλεπε αὐτός, αὐτό καί μᾶς περιγράφει τό βιβλίο τῆς Γενέσεως. Ὡστε γιά τό μάτι τοῦ ὑποθετικοῦ παρατηρητοῦ ἡ γῆ ἦταν ἀόρατη.

Ἀλλά γιατί ἡ γῆ ἦταν ἀόρατη; ἀπό τί; Γιατί δηλαδή ἦταν ἀφανής καί δέν μπορούσε κανεῖς νά τήν δεῖ; Τί ἦταν ἐκεῖνο πού τήν ἔκανε ἀόρατη τή γῆ;

Ἦταν ἡ πυκνότητα νέφωση πού ὑπῆρχε πάνω ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Ὅλοι οἱ ὠκεανοί πού ὑπάρχουν σήμερα, μέ τόν φοβερά μεγάλο ὄγκο νεροῦ πού ἔχουν, ἦταν μέ τή μορφή νεφῶν.

Ἴσως ἔχετε κάνει στή Γεωγραφία τό τί περιέχουν οἱ ὠκεανοί, οἱ ὁποῖοι βεβαίως καλύπτουν πολύ μεγαλύτερη ἐπιφάνεια ἀπό ὅ,τι ἡ ξηρά· καλύπτουν τά τρία τέταρτα τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Καί ὑπάρχουν βάθη θαλασσῶν πάνω ἀπό δέκα χιλιάδες μέτρα.⁷ Σκεφτεῖτε

7. Ἡ Τάφρος τῶν Μαριανῶν εἶναι τό βαθύτερο σημεῖο τῶν ὠ-

ὅτι ἐδῶ στή Μεσόγειο, πού εἶναι μία κλειστή θάλασσα, κοντά στό ἀκρωτήριο Ταίναρο, στό ἄκρο τῆς Πελοποννήσου, τό βάθος τῆς θαλάσσης εἶναι πάνω ἀπό πέντε χιλιάδες μέτρα!⁸ Δέν ξέρω ἂν τό ξέρετε αὐτό. Εἶναι δέ καί τό πió βαθύ σημείο τῆς Μεσογείου· γι' αὐτό ἴσως ἔχει καί φοβερές τρικυμίες ἐκεῖ.

Λοιπόν, τί ὄγκος νεροῦ ὑπάρχει σήμερα στοὺς ὠκεανούς! Αὐτός ὁ ὄγκος τοῦ νεροῦ κάποτε ἦταν στήν ἀτμόσφαιρα, πάνω ἀπό τήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς, γιατί ἡ γῆ τότε ἦταν σέ πολύ θερμή κατάσταση –μᾶς τό λέει ἡ ἐπιστήμη αὐτό– καί συνεπῶς ὅλο αὐτό τό νερό ἦταν μέ τήν μορφή νεφῶν!

Εἶδατε τήν συννεφιά πού εἴχαμε χθές, καί ἡ ἡμέρα ἦταν σκοτεινή; Δηλαδή δέν εἴχαμε φῶς, παρὰ μόνο λίγο φῶς τοῦ ἡλίου, κι αὐτό ἀπό διάχυση, ὅχι ἀπό ἄμεση ἀκτινοβολία. Μπορεῖτε τώρα νά φανταστεῖτε νά ἔχουμε ὅλους τοὺς ὠκεανούς πάνω ἀπό τό κεφάλι μας μέ τή μορφή νεφῶν, ἂν θά μπορούσε νά περνάει τό φῶς πιά; Ἀναμφισβήτητα ὄχι.

Συνεπῶς, ὅταν λέει ὅτι ἡ γῆ ἦταν ἀόρατη, σημαίνει ὅτι γιά ἓναν παρατηρητή πού θά ἦταν πάνω στή γῆ δέν ἔφθανε τό ἡλιακό φῶς, καί ἔτσι δέν φαινόταν.

Αὐτό ἐξάλλου θά τό δοῦμε λίγο πió κάτω, στὸν 6ο στίχο, πού ἐκεῖ ὁ Θεός θά διαμορφώσει τὰ νερά, ἐκεῖνα πού θά πέσουν πιά στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς καί ἐκεῖ-

κεανῶν τοῦ πλανήτη καί τό χαμηλότερο σημείο τῆς ἐπιφάνειας τοῦ φλοιοῦ τῆς Γῆς, καθὼς φτάνει σὰ 10.971 μέτρα κάτω ἀπὸ τήν ἐπιφάνεια τῆς θαλάσσης. Βρίσκεται στὸν δυτικὸ Εἰρηνικὸ ὠκεανό σὰ ἀνατολικά τῶν Μαριανῶν νήσων (*Mariana Islands*).

8. Τό *Φρέαρ τῶν Οἰνουσῶν* εἶναι μιὰ τάφος σὸ Ἴόνιο Πέλαγος, νοτιοδυτικὰ τῆς Πύλου, μέ μέγιστο βάθος 5.267 μέτρα.

να πού θά άνεβαίνουν πάνω άπό τήν επιφάνειά της, καί θά άποτελοῦν τά σύννεφα. Θά πει: «*ἀνὰ μέσον τοῦ ὕδατος καί τοῦ ὕδατος*»· ἀνάμεσα, λέει, στό νερό καί στό νερό. Ἀκοῦστε τή φράση αὐτή: «*τοῦ ὕδατος καί τοῦ ὕδατος*»! Ποιό εἶναι τό νερό καί τό νερό; Τό νερό πού εἶναι κάτω, πού εἶναι θάλασσα, καί τό νερό πού εἶναι πάνω, πού εἶναι τά σύννεφα. Τώρα ὅμως ὅλο τό νερό εἶναι ἐπάνω. Σιγά-σιγά θά ἀρχίσουν νά ψύχονται τά σύννεφα, θά ψύχεται ἡ γῆ, τό νερό θά πέφτει στήν επιφάνειά της, καί τότε τό νερό θά βρίζεται καί πάνω καί κάτω. Καί αὐτό ἀκόμα θά τό διαμορφώσει ὁ Θεός, σχηματίζοντας τά ποτάμια, τίς λίμνες, τίς θάλασσες καί τούς ὠκεανούς, κι ἔτσι ἡ επιφάνεια τῆς γῆς θά ἀποκτήσει τήν τελική της μορφή πού ξέρουμε σήμερα.

Ὡστε νά γιατί ἡ γῆ ἦταν ἀόρατη.

Ἀλλά «*καί ἀκατασκεύαστος*»· ἡ γῆ, λέει, ἦταν καί ἀκατασκεύαστη, δηλαδή ἀδιαμόρφωτη, ὄχι διαμορφωμένη. Τί σημαίνει αὐτό;

Ὅπως θά ξέρετε, ὅλο τό σύμπαν, συνεπῶς καί ἡ γῆ, ἔγινε ἐκ τοῦ *μη ὄντος*, ἐκ τοῦ μηδενός, καί δέν εἶχε τή μορφή πού ἔχει σήμερα. Ἡ γῆ ἀποτελεῖ μέρος τοῦ σύμπαντος πολύ ἀσήμαντο, μόλις ἓνα πολλοστημόριο... πραγματικά ἀσήμαντο!... Λογαριάστε μιὰ ἀπέραντη παραλία, χιλιόμετρα ὁλόκληρα, σκεπασμένη μέ ἄμμο. Ἄν σκύψτε καί πάρετε ἓναν κόκκο ἄμμου, τότε θά καταλάβετε ὅτι αὐτή εἶναι ἡ γῆ σέ σχέση μέ τό σύμπαν!... Ἀσημαντότης!

Θά ρωτήσετε ἴσως: *Καί, καλά, σ' αὐτή τήν ἀσημαντότητα πού λέγεται γῆ τοποθέτησε ὁ Θεός τόν ἄνθρωπο;*...

Ἀλήθεια, ὑπάρχει ἄλλοῦ ἄνθρωπος; Βέβαια δέν εἶναι στό σημερινό μας θέμα· ἴσως τό δοῦμε ὅμως, γιατί πρέπει ὅλα αὐτά νά σᾶς λύνονται σάν ἀπορίες. Φαίνεται λοιπόν ὅτι δέν ὑπάρχει πουθενά· ὁ ἄνθρωπος εἶναι τό μόνο πλάσμα μέσα σ' ὁλόκληρη τή δημιουργία. Τό ἄν ὑπάρχει ζωή σέ ἄλλους χώρους τοῦ σύμπαντος ἤ ὄχι, αὐτό δέν τό ξέρουμε. Γιά τήν ὥρα δέν ἔχει βρεθεῖ ζωή· ὄχι ἄνθρωπος, ἀλλά οὔτε καὶ ζωή.

Θά μοῦ πεῖτε: *Νεκρό τό σύμπαν;...* Ἔτσι φαίνεται. *Καί ἔγινε αὐτό τό σύμπαν γιά νά ὑπηρετήσῃ τή γῆ;...* Ἔτσι φαίνεται! *Μά εἶναι καταπληκτικό!...* Ἔτσι φαίνεται! *Δηλαδή ὅλα γιά τόν ἄνθρωπο;...* Ἔτσι φαίνεται! *Μά τόσο σπουδαῖος εἶναι ὁ ἄνθρωπος;...* Ἐ, ἔτσι φαίνεται! *Δηλαδή;...*

Εἶναι αὐτό πού λέει κάπου ὁ ἱερός Χρυσόστομος, γιά νά τονίσει τήν ἀξία τοῦ ἀνθρώπου, ὅτι γι' αὐτόν στάλθηκαν οἱ προφῆτες, γι' αὐτόν ἔγινε ὁλος ὁ κόσμος, γι' αὐτόν ἀπλώθηκε ὁ οὐρανός, καί λοιπά καί λοιπά.⁹ Ὅπως λέει ὁ Πασκάλ πολύ ὠραῖα, ὁ ἥλιος σκοτῶνει τόν ἄνθρωπο· ἀλλά δέν ξέρει ὅτι τόν σκοτῶνει. Ὁ ἥλιος, σέ σχέση μέ τόν ἄνθρωπο, εἶναι τρομερά μεγαλύτερος· ὁ ἄνθρωπος ὅμως ξέρει ὅτι πεθαίνει.¹⁰ Αὐτό ση-

9. *De Lazaro*, MPG 48.1029.23-34. «Οὐ καταφρονῶ ἀνθρώπου· καὶ ἐγὼ εἶμι ἡ, ἄνθρωπος ἐστὶ, τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶον... δι' ὃν οὐρανὸς ἐτανύσθη, καὶ ἥλιος φαίνει, καὶ σελήνη τρέχει, καὶ ἄρ' ἐξεχέθη, καὶ πηγαὶ βρύνουσι, καὶ θάλαττα ἠπλώθη, καὶ προφῆται ἐπέμφθησαν, καὶ νόμος ἐδόθη· καὶ τί δεῖ πάντα λέγειν; Δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐγένετο.»

10. Blaise Pascal, *L'homme est un roseau pensant*, Fragment 397. «Ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι παρὰ ἓνα καλάμι, τό πιό ἀδύναμο τῆς φύσης· ἀλλά εἶναι ἓνα σκεπτόμενο καλάμι. Δέν χρειάζεται νά

μαίνει ότι ο άνθρωπος έχει συνείδηση, είναι ή εικόνα του Θεού, ενώ τό σύμπαν όχι! Κι αυτό τό τρομακτικό σύμπαν είναι τρομακτικό όχι μόνο από πλευρᾶς ἐκτάσεως, ἀλλά καί ἀπό πλευρᾶς ἀφιλοξενίας! Σκεφθεῖτε αυτό τό πράγμα· ποῦ νά πᾶς;... Ἐκεῖνοι πού πῆγαν στή σελήνη καί πιό πέρα εἶπαν ὅτι εἶναι τρομακτικό τό σύμπαν, δημιουργεῖ φόβο! Τρομακτικό!

Ναί, ἀλλά αυτό τό ἀφιλόξενο σύμπαν γιατί ἔγινε; τί ἤθελε νά ἐκφράσει; Γιά νά ἐκφράσει βεβαίως τή δύναμη τοῦ Θεοῦ. Γιά νά μάθεις νά μή βλασφημᾷς, ἄνθρωπε, καί νά σέβεσαι τόν Θεό. Νά ἐκφράσει ἀκόμη τή σοφία τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά ἔχει καί μία πρακτική ἀξία: Αὐτό τό σύμπαν θά γίνει ἡ φιλόξενη Βασιλεία τοῦ Θεοῦ! Θά ἀνακατασκευαστεῖ, θά ἀναδιαρθρωθεῖ. Ὅταν ξανάρθει ὁ Ἰησοῦς Χριστός, πού εἶναι ὁ δημιουργός τοῦ παντός, θά κάνει τά πάντα καινά!¹¹

Δέν εἶναι καταπληκτικό;... Γι' αὐτό σᾶς εἶπα, ὅταν αὐτά τά πράγματα κάποια στιγμή μιλήσουν στήν καρδιά μας, αἰσθανόμαστε ἓνα δέος, καί τότε προσκυνούμε τόν Θεό καί Τόν λατρεύουμε μέ ὅλη μας τήν καρδιά. Εἶναι περίφημα πράγματα, παιδιὰ, μεγαλόπρεπα πράγματα!...

Ὡστε ἡ γῆ μας ἦταν ἀκατασκεύαστη, ἦταν ἀδιαμόρφωτη· στήν πορεία της ὁμως προορίζεται νά γίνει ἡ

ἀρματωθεῖ δόλακερο τό σύμπαν γιά νά τόν συντρίψει· φτάνει λίγος ἀτμός ἢ μιά σταγόνα νερό γιά νά τόν σκοτώσει. Ἀλλά κι ἄν τό σύμπαν τόν ἔλιωνε, ὁ ἄνθρωπος θά παρέμενε ἀνώτερος ἀπ' αὐτό πού τόν σκοτώνει, γιατί γνωρίζει ὅτι πεθαίνει καί, συνάμα, γνωρίζει ὅτι τό σύμπαν βρίσκεται σέ πλεονεκτική θέση ἀπέναντί του. Τό σύμπαν ὁμως δέν ἔχει ἰδέα γιά ὅλα αὐτά.»

11. Βλ. Ἀποκ. 21, 5.

κατοικία τοῦ ἀνθρώπου, αὐτοῦ τοῦ μοναδικοῦ ὄντος ἐπάνω στή γῆ!

Ἀλλά ὅταν λέει ὅτι ἡ γῆ μας ἦταν ἀδιαμόρφωτη, τί ἀκριβῶς ἐννοεῖ; Ἐννοεῖ ὅτι δέν εἶχε πάρει αὐτή τήν ὁμορφιά πού ἔχει σήμερα. Καταρχάς ὑπῆρχε αὐτό τό σκοτάδι πού ἐπικρατοῦσε ἐξαιτίας αὐτῆς τῆς πυκνῆς νεφώσεως, καί ἀκόμη ὅτι ἡ γῆ ἔπρεπε νά γίνει κόσμος. Ὅπως θά ξέρετε, στήν ἐλληνική γλῶσσα κόσμος θά πεῖ στολίδι, στολισμός. Καί σήμερα λέμε κοσμῶ, κόσμημα, πού σημαίνει στολίζω, στόλισμα. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, μ' αὐτή τή λέξη, κόσμος, ἤθελαν νά δείξουν ὅτι ἡ γῆ, τό σύμπαν, εἶναι στολισμένο, ἔχει ὁμορφιές, ἔχει στολίδια, ἔχει πλουμίδια!... Αὐτό θά πεῖ κόσμος. Ἐπρεπε λοιπόν ἡ γῆ νά γίνει κόσμος, νά γίνει στολίδι, νά στολιστεῖ.

Καί ὁ Θεός Λόγος τώρα, ἀπό τά χονδροειδῆ πηγαίνει στά λεπτά· ἐκ τοῦ μὴ ὄντος δημιουργεῖ τό εἶναι, καί τώρα ἐκ τοῦ εἶναι προβαίνει στή διαμόρφωση. Ἐδῶ θά δοῦμε ὅχι πιά τή δύναμη τοῦ Θεοῦ σ' αὐτό τό τρομακτικό σύμπαν, ἀλλά θά δοῦμε τή σοφία τοῦ Θεοῦ στίς λεπτομέρειες, ὅταν ὁ Θεός Λόγος θά ἀρχίσει νά δημιουργεῖ τά φυτά καί τά ζῶα. Ἐμεῖς σήμερα μέ τό μικροσκοπιο ἀνακαλύπτουμε τή δομή τῆς δημιουργίας, μέ τό φαινόμενο τῆς ζωῆς σ' ἓναν πλοῦτο ἀπίθανα μέγαλο καί καταπληκτικό, πού ἀφήνει ἐμᾶς τούς ἀνθρώπους κατάπληκτους! Τόσο πολύ μάλιστα, πού ὁ ἅγιος Ἰσαάκ ὁ Σύρος μᾶς παροτρύνει νά διαβάζουμε ἅπληστα, ἀχόρταστα, τά βιβλία τῶν φυσιοδιφῶν, δηλαδή ἐκείνων πού γράφουν γιά τή Φυσική Ἱστορία, γιατί ἐκεῖ θά ἀνακαλύπτουμε τήν παντοδυναμία καί τή σοφία καί

τήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.¹²

Γι' αὐτό καί ὁ Κύριος ἔκανε προσκλητήριο ἐρεῦνης καί παρατηρήσεως· δηλαδή μᾶς καλεῖ νά γίνουμε μαθητές, νά μαθητεύουμε στήν παρατήρηση, λέγοντας: «ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ... καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ»¹³. Παρατηρήστε τά πουλιά τοῦ οὐρανοῦ... Πάρτε ἓνα κρινάκι, αὐτά τά λουλουδάκια πού ὅταν βγοῦμε τήν ἀνοιξη στό λιβάδι, τά πατᾶμε μέ τά πόδια ἀδιακρίτως. Ὁ Θεός τά στόλισε, καί δέν πειράζει ἂν τά πατήσεις· σοῦ ἔστρωσε χαλί μέ λουλούδια, ἐσύ ὁ ἄνθρωπος, ὁ βασιλιάς τῆς δημιουργίας, νά πατήσεις ἐπάνω! Σκύψε, πάρε ἓνα λουλουδάκι, αὐτό πού δέν τό πρόσεξες μέχρι τώρα, πάρε κι ἓναν μεγεθυντικό φακό καί κοίταξέ το!

Μοῦ ἔκανε ἐντύπωση πού μιά Τράπεζα πέρυσι ἔβγαλε ἓνα ἡμερολόγιο καί εἶχε εἰκόνες ἀκριβῶς ἀπό τήν πανίδα, μέ πουλιά τῆς ἐλληνικῆς μας γῆς, μέ τίτλο: *Αὐτά πού δέν προσέχουμε, σάν πολύ συνηθισμένα...*

Καί ὅμως, ἂν πάρουμε ἓναν μεγεθυντικό φακό νά δοῦμε καί ἀρχίσουμε μάλιστα περισσότερα πράγματα νά μελετᾶμε, ὅχι ἀπλῶς νά παρατηροῦμε, θά μείνουμε κατάπληκτοι. Εἶναι ἐκεῖνο πού εἶπε καί ὁ Κύριος, πῶς οὔτε ὁ Σολομών δέν ντύθηκε σέ ὅλη του τή βασιλική

12. Ἁγιος Ἰσαάκ Σύρος, *Λόγοι Ἀσκητικοί*, Λόγος ΚΓ'. *Περί τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν Θεόν*, ΕΠΕ τ.8α, 366. «Ἀνάγνωθι συνεχῶς καὶ ἀκορέστως ἐν ταῖς βίβλοις τῶν διδασκάλων περὶ προνοίας Θεοῦ. Διότι αὗται καθοδηγοῦσι τὸν νοῦν εἰς τὸ ἰδεῖν τὴν τάξιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ἐνδυμανοῦσιν αὐτὸν ἐξ αὐτῶν καὶ κατασκευάζουσιν αὐτὸν κεκτηθῆαι νοήματα φωτολαμπῇ ἐκ τῆς λεπτότητος αὐτῶν καὶ ὁδεῦσαι ποιοῦσι μετὰ καθαρότητος πρὸς κατανόησιν τῶν κτισμάτων τοῦ Θεοῦ.»

13. *Ματθ.* 6, 26-28.

δόξα, ὅπως εἶναι ντυμένο σέ συνδυασμούς χρωμάτων καί ὁμορφιᾶς ἓνα ἀπλό κρινάκι τοῦ ἁγροῦ.¹⁴

Αὐτά ἀφοροῦν στή διαμόρφωση τῆς γῆς.

Συνεπῶς, ἡ γῆ μέχρι τώρα μένει ἀδιαμόρφωτη. Δέν εἶχε ἐμφανιστεῖ τό φαινόμενο τῆς ζωῆς, οὔτε μέ τή μορφή τῶν φυτῶν οὔτε μέ τή μορφή τῶν ζώων· εἶναι δηλαδή αὐτό πού θά λέγαμε σήμερα *νεκρά ὕλη*. Καί μάλιστα ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς δέν ἦταν διαμορφωμένη ὅπως σήμερα, πού εἶναι οἱ λίμνες, οἱ θάλασσες, τά ἀκρωτήρια καί τά νησιά· ὅχι· ἦταν ὅπως ἓνα καραγιαπί, ἃς τό πῶ ἔτσι χοντρικά.

Καί συνεχίζει: «καί σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου», καί σκοτάδι ἦταν πάνω ἀπό τήν ἄβυσσο.

Τί θά πεῖ ἄβυσσος;

Ἡ λέξη ἄβυσσος παράγεται ἀπό τό στερητικό *ἀ* καί *βυθός*· ἄβυθος, δηλαδή χωρίς βυθό. Κατά λέξη εἶναι τά πολλά νερά πού δέν ἔχουν πυθμένα, πάτο, αὐτά πού σκέπαζαν τή γῆ. Τόσα πολλά ἦταν τά νερά! Ἄβυσσος λοιπόν εἶναι τά πολλά νερά χωρίς νά ὑπάρχει πυθμένας. Βέβαια εἶναι σχῆμα λόγου, γιατί δέν ὑπάρχει θάλασσα χωρίς πυθμένα! Ὅταν γιά παράδειγμα πᾶμε στόν Εἰρηνικό ὠκεανό καί ρίξουμε μιά βυθομετρική βολίδα, δηλαδή ἓνα βαρίδι κρεμασμένο μέ ἓνα σχοινί, γιά νά δοῦμε πόσο κάτω θά πάει ἡ βολίδα, ματαιοπονοῦμε! Θά ποῦμε ὅτι ἐδῶ ἡ θάλασσα εἶναι ἄβυσσος, χωρίς πάτο! Τό εἶπε αὐτό καί ὁ Ἰωνᾶς, ὅταν ρίχτηκε στή θάλασσα· «ἄβυσσος ἐκύκλωσέ με ἐσχάτη»¹⁵, μέ κύκλωσε ἡ τελευταία ἄβυσσος, ἡ πιό βαθειά θάλασσα,

14. Βλ. *Ματθ.* 6, 29.

15. *Ἰωνᾶς* 2, 6.

τά πίο πολλά νερά μέ κάλυψαν, εἶπε, ὅταν ἦρθε ἐκεῖνο τό κῆτος νά τόν καταπιεῖ.

Λέει ὅμως ὅτι τό σκοτάδι ἦταν ἐπάνω ἀπό τήν ἄβυσσο. Πραγματικά, εἶναι τό σκοτάδι πού ὑπῆρχε ἀνάμεσα στό νερό πού ἦταν ἀπό κάτω, ὅπως σᾶς εἶπα, καί στό νερό πού ἦταν ἀπό πάνω, μέ τή μορφή νεφῶν.

Σᾶς εἶπα προηγουμένως γιά τόν 6ο στίχο, πού ἀναφέρεται στή δεύτερη δημιουργική ἡμέρα· κατά λέξη εἶναι ὡς ἑξῆς: «Καὶ εἶπεν ὁ Θεός· γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος καὶ ἔστω διαχωρίζον ἀνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος. καὶ ἐγένετο οὕτως». Δηλαδή νά γίνει στερέωμα, πού νά χωρίζει τό ἓνα νερό ἀπό τό ἄλλο νερό, καί ἔτσι ἔγινε.

Σᾶς ὑπενθυμίζω ὅτι ὅλα αὐτά πάντοτε ἰσχύουν γιά ἓναν ὑποθετικό παρατηρητή πού βρίσκεται στήν ἐπιφάνεια τῆς γῆς.

Καί συνεχίζει παρακάτω ὁ 2ος στίχος: «Καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος». Καί πνεῦμα Θεοῦ ὑπερίπτατο, κατά κάποιον τρόπο, πάνω ἀπό τό νερό.

Αὐτό τό χωρίο, παιδιά, προσέξτε το.

Ποιό εἶναι αὐτό τό πνεῦμα τοῦ Θεοῦ πού ὑπερίπταται ἐπάνω τοῦ ὕδατος, πού εἶναι πάνω ἀπ' τό νερό;

Πάντα μέ τό φῶς τῆς Καινῆς διαθήκης, πρόκειται περί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Λέει δηλαδή ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα ἦταν πάνω ἀπό τό νερό τῆς γῆς.¹⁶

---

16. Βλ. Μέγας Βασίλειος, *Εἰς τήν Ἑξαήμερον*, Ὀμιλία Β', ΕΠΕ, τ. 4, σσ. 84-86. «εἵτε τοῦτο λέγει τὸ πνεῦμα, τοῦ ἀέρος τὴν χύσιν... εἵτε, ὃ καὶ μᾶλλον ἀληθέστερόν ἐστι καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἐγκριθέν, Πνεῦμα Θεοῦ τὸ ἅγιον εἴρηται»

Ἀλλά ἐάν ὁ Θεός εἶναι πνεῦμα, τότε δέν ἔχει ἔννοια ἢ φράση «πνεῦμα Θεοῦ», γιατί τότε θά τό μεταφράσαμε: *καί πνεῦμα πνεύματος!* Εἶναι λίγο περίεργο. Ὅταν λοιπόν λέει «καί πνεῦμα Θεοῦ», σημαίνει ὅτι εἶναι κάτι ἄλλο· καί αὐτό τό κάτι ἄλλο εἶναι, πράγματι, ὑπό τό φῶς τῆς Καινῆς Διαθήκης, τό τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶναι τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ὅπως καί τώρα τό λέμε, στή γλώσσα πιά τῆς Καινῆς Διαθήκης, *τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ*. Δηλαδή ἐδῶ, μέ τό «Θεός», ἐννοεῖται τό πρῶτο πρόσωπο, καί μέ τό «πνεῦμα Θεοῦ», ἐννοεῖται τό τρίτο πρόσωπο. Εἶναι ὁ Πατήρ, πού ἀποστέλλει τό Ἅγιο Του Πνεῦμα στή γῆ.

Ὡστε βρίσκουμε ἐδῶ τό Ἅγιο Πνεῦμα;

Μά βέβαια.

Ἀμέσως παρακάτω θά μιλήσει καί γιά τό δεύτερο πρόσωπο. «καί εἶπεν ὁ Θεός· *γενηθήτω φῶς· καί ἐγένετο φῶς*». Εἶδατε; «εἶπεν»! Ἐκεῖνο τό «εἶπεν» ἐκφράζει τόν Θεό Λόγο!... εἶναι ὁ Λόγος τοῦ Πατρός!... Ὁ Λόγος τοῦ Πατρός εἶναι ἐκεῖνος πού δημιουργεῖ τόν κόσμο, τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος.

Σᾶς θυμίζω ἐκεῖνο τό θαυμάσιο ψαλμικό, πού λέει ὁ 32ος ψαλμός: «*τῷ λόγῳ τοῦ Κυρίου οἱ οὐρανοὶ ἐστερεώθησαν καί τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ πᾶσα ἡ δύναμις αὐτῶν*»¹⁷. Δηλαδή: μέ τόν Λόγο τοῦ Κυρίου, –τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος– ἔγιναν οἱ οὐρανοί, καί μέ τό Πνεῦμα τοῦ Κυρίου –τό τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος– ἔγιναν, σάν στρατιά δυνατή, τά πλήθη τῶν ἀστέρων.

17. Ψαλμ. 32, 6.

Ὁ Κύριος εἶναι τό πρῶτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, ὁ λόγος τοῦ Κυρίου εἶναι τό δεύτερο πρόσωπο, καί τό πνεῦμα τοῦ στόματος αὐτοῦ τό τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. Οἱ οὐρανοί λοιπόν ἔγιναν, δημιουργήθηκαν «τῷ λόγῳ Κυρίου», μέ τόν Λόγο Του, μέ τόν Υἱό Του, καί συγκρατοῦνται, ὑπάρχουν καί ζοῦν μέ τό Πνεῦμα Του τό Ἅγιο. Θά σᾶς ξαναδιαβάσω τόν στίχο: «τῷ λόγῳ αὐτοῦ ἐθεμελιώθησαν οἱ οὐρανοί καί τῷ πνεύματι αὐτοῦ συνέχονται». Ὡστε λοιπόν βλέπουμε ἐδῶ νά ὑπάρχει ὁλόκληρη ἡ Ἁγία Τριάδα.

Πάρα πολύ ὥραϊα τό λέει αὐτό ὁ ἅγιος Εἰρηναῖος: «τοῦ μὲν Πατρὸς εὐδοκοῦντος καί κελεύοντος, τοῦ δὲ Υἱοῦ πράσσοντος καί δημιουργοῦντος, τοῦ δὲ Πνεύματος τρέφοντος καί αὔξοντος»¹⁸. Ὁ Πατήρ εὐδοκεῖ καί διατάσσει, ὁ δὲ Υἱός Του, ὁ Λόγος, πράττει καί δημιουργεῖ, καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιο τρέφει καί αὐξάνει.

Ἀλλά καί ὁ Θεόφιλος Ἀντιοχείας λέει τά ἑξῆς: «φωνή δὲ τί ἄλλο ἐστίν; ἀλλ' ἢ ὁ λόγος ὁ τοῦ θεοῦ, ὅς ἐστι καί υἱὸς αὐτοῦ»¹⁹. Τί ἄλλο εἶναι ἡ φωνή τοῦ Θεοῦ, παρὰ ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, πού εἶναι ὁ Υἱός Του;

Συνεπῶς, τό «εἶπεν ὁ Θεός» σημαίνει ὅτι δημιουργεῖ διὰ τοῦ Υἱοῦ Του, τοῦ Λόγου Του, διὰ τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου Του. Εἶναι ἀληθινά μεγαλειώδεις. Θά πῶ λοιπόν ἄλλη μιά φορά ὅτι ἐδῶ ἔχουμε τήν παρουσία τοῦ Ἁγίου Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Ἀλλά προσέξατε τί λέει στὸν 1ο στίχο; Ποιός «ἐν ἀρχῇ ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καί τὴν γῆν»; «Ὁ Θεός»!

18. ΒΕΠΕΣ, τ.5, 158, 26.

19. ΒΕΠΕΣ, τ.5, 36, 40.

Αυτό εκφράζει ότι ο Θεός είναι ένας. Μετά, τί έκανε ο Θεός «καὶ ἐγένετο φῶς»; «Εἶπεν», πού είναι ο Λόγος τοῦ Θεοῦ. Καί ἀκόμη ποιός «ἐπεφέρετο ἐπάνω τῶν ὑδάτων»; Τό «πνεῦμα Θεοῦ», τό Ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτά τά τρία εκφράζουν ότι ο Θεός είναι ένας, ἀλλά είναι καί τριαδικός.

Ὡστε, ἀπό τούς πρώτους κι ὅλας στίχους τοῦ πρώτου βιβλίου ὁλόκληρης τῆς Ἁγίας Γραφῆς, μπαίνει ἕνα θεμέλιο, πώς ο Θεός είναι ένας, ἀλλά καί ἕνα δεύτερο θεμέλιο, πώς ο Θεός είναι καί τριαδικός, είναι τρία πρόσωπα. Καί πράγματι, τό θεμέλιο μιᾶς θρησκείας είναι ἡ γνώση τοῦ ποιός είναι ο Θεός.

Ἀκοῦστε, παιδιά, τά θεμέλια κάθε θρησκείας, τῆς ὁποιασδήποτε θρησκείας, είναι τρία· τό πρῶτο θεμέλιο είναι ο Θεός, τό δεύτερο θεμέλιο είναι ο ἄνθρωπος, καί τό τρίτο θεμέλιο είναι ἡ σχέση τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό, ἢ τοῦ Θεοῦ μέ τόν ἄνθρωπο. Τρία λοιπόν εἶναι τά ὁροθέσια, τά χαρακτηριστικά γνωρίσματα μιᾶς θρησκείας: ο Θεός, ο ἄνθρωπος καί ἡ σχέση ἀνάμεσα σ' αὐτά τά δύο πρόσωπα, Θεός καί ἄνθρωπος. Αὐτό λέγεται θρησκεία.

Ἀκοῦστε: Ἄν σᾶς ρωτήσουν τί είναι θρησκεία, νά ξέρετε, αὐτό είναι· ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ, δηλαδή ποιός είναι ο Θεός, ἡ γνώση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά καί ποιά ἡ σχέση τῶν δύο αὐτῶν. Παντοῦ, σέ ὅλες τίς θρησκείες θά συναντήσετε αὐτό. Καί ἂν θέλουμε νά κρίνουμε κάτι ἂν είναι ἢ δέν είναι θρησκεία –ὅπως, ἄς ποῦμε, ο Μασονισμός– ἔαν βροῦμε αὐτά τά τρία στοιχεῖα, τότε ἀμέσως λέμε ὅτι, ναι, είναι θρησκεία· τελείωσε. Εἶναι χαρακτηριστικά στοιχεῖα.

Ἐδῶ λοιπόν, πραγματικά, μᾶς ἀποκαλύπτεται τὸ ποιὸς εἶναι ὁ Θεός, τὸ πρῶτο θεμέλιο. Ποιὸς εἶναι ἐδῶ ὁ Θεός; Εἶναι *μονάς ἐν τριάδι καὶ τριάς ἐν μονάδι*. Ὁ Θεός εἶναι *μονάδα*, ἕνας εἶναι ὁ Θεός· ἀλλὰ εἶναι καὶ *τριαδικός*, τρία πρόσωπα. Μία εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ τρία τὰ πρόσωπα. Αὐτό λέγεται *μονάς*, ἕνας ὁ Θεός, *ἐν τριάδι*, μέσα σέ τρία πρόσωπα· ἀλλὰ καὶ *τριάς*, τρία πρόσωπα, μέσα σέ μία *μονάδα*, σέ μία οὐσία. Κι ἀμέσως, σᾶς εἶπα, ἀπό τούς πρῶτους-πρῶτους στίχους τῆς Ἀγίας Γραφῆς, μπαίνει τὸ θεμέλιο τοῦ ποιὸς εἶναι ὁ Θεός· εἶναι ἕνας καὶ τριαδικός. Πραγματικά εἶναι μεγαλειῶδες.

Θά τὸ ὑποπτευόσαστε ποτέ ὅτι ἐκεῖ ἀκριβῶς θά ἔμπαινε, στήν ἀρχή-ἀρχή τῆς *Γενέσεως*; Ἐκεῖ ἔπρεπε νά μπεῖ, ἀφοῦ ξεκινᾶμε νά μάθουμε τὸ ποιὸς εἶναι ὁ Θεός. Μέ τὸ ἀνοιγμα τῆς Ἀγίας Γραφῆς ἔπρεπε νά μάθουμε ποιὸς εἶναι ὁ Θεός.

Ἴσως ὅμως θά ἔλεγε κανεὶς ὅτι μέ τίς ἐκφράσεις «ὁ Θεός» «καὶ πνεῦμα Θεοῦ» καὶ «εἶπεν ὁ Θεός» δέν φαίνεται πολὺ καθαρά ποιὸς εἶναι ὁ Θεός.

Ναί, διότι, ἂν αὐτὴ ἡ ἀποκάλυψη γινόταν ἀπὸ τὴν ἀρχή, ὑπῆρχε ὁ κίνδυνος νά πέσουν στήν πολυθεΐα καὶ εἰδωλολατρία οἱ Ἑβραῖοι, ἐνῶ ἔπρεπε νά μείνουν στὴ μονοθεΐα. Τὸ μόνο λοιπόν πού ἔπρεπε νά γίνεῖ ἦταν νά ἀποκαλυφθεῖ μέν ὁ τριαδικός Θεός, ἀλλὰ κατὰ τρόπο συσκιασμένο, γιὰ νά μὴ φθάσουν νά εἰδωλολατρήσουν οἱ Ἑβραῖοι καὶ ποῦν ὅτι οἱ θεοὶ εἶναι πολλοί. Αὐτός ἦταν ἕνας κίνδυνος· ἦταν ἀνώριμοι οἱ ἄνθρωποι. Ἐμενε λοιπόν μοναδικό προνόμιο αὐτῆς πληρότητος τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Ἁγίου τριαδικοῦ Θεοῦ στὸν Υἱό τοῦ

Θεοῦ, πού ἦρθε νά ἀποκαλύψει ὅτι ὁ Θεός εἶναι τριαδικός. Τήν πλήρη ἀποκάλυψη λοιπόν θά μᾶς τήν κάνει ὁ ἐνανθρωπήσας Θεός Λόγος, τό δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδος, πού θά ἔρθει νά μᾶς τήν πεῖ μέ πληρότητα πιά καί ὄχι μέ συσκότιση.

Θυμόσαστε τί λέει ὁ Κύριος στήν ἀρχιερατική Του προσευχή, στό *Κατά Ἰωάννην* εὐαγγέλιο; «*Εφανερώσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις*»²⁰. Ἀποκάλυψα τό ὄνομά Σου στούς ἀνθρώπους. Ποιό εἶναι τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ; Τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ πού μᾶς ἀποκαλύπτει ὁ Χριστός δέν εἶναι *Γιαχβέ, Κύριος*. Αὐτή ἡ ἀποκάλυψη εἶχε γίνει στήν Παλαιά Διαθήκη. Πραγματικά ὁ Θεός εἶναι ἕνας, καί λέγεται *Κύριος*. Ὅμως, χωρίς νά παύει νά εἶναι *Κύριος*, τώρα πᾶμε σέ μιά παραπέρα ἀποκάλυψη.

Πρέπει νά ξέρουμε ὅτι ἔχουμε τρεῖς ἀποκαλύψεις τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, καί δέν ἔχουμε πλέον ἄλλη ἀποκάλυψη. Τό γράφει στό 6ο κεφάλαιο στό βιβλίο τῆς Ἑξόδου. Λέει ἐκεῖ ὁ Θεός στόν Μωυσή: «*Τό ὄνομά μου Κύριος δέν τό ἀποκάλυψα στόν Ἀβραάμ*»²¹. Σ' αὐτόν ἀποκάλυψε τό ὄνομα Θεός. Ἀλλά θά μπορούσε νά πεῖ κανεῖς ὅτι εἶναι καί ἄλλοι θεοί. Τό ὄνομα *Κύριος*, δηλαδή ἀπόλυτος κυρίαρχος, πού ἀποκλείει τήν ὑπαρξη ἄλλων θεῶν, τό ἀποκαλύπτει στόν Μωυσή· εἶναι τό ὄνομα *Γιαχβέ*, στά ἐβραϊκά, πού στά ἑλληνικά σημαίνει *Κύριος*.

Ποιά εἶναι ἡ τρίτη ἀποκάλυψη καί ἀπό ποιόν γίνεται; Γίνεται ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστό, καί εἶναι: *Πατήρ*,

20. *Ἰωάν.* 17, 6· 26. Βλ. *Ἑβρ.* 2, 12.

21. *Ἑξοδ.* 6, 3. Βλ. 3, 14-15.

Υιός καὶ Ἅγιο Πνεῦμα. Θυμᾶστε σὺν Κατὰ Ματθαῖον τί λέει; «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»²². Δέν λέει εἰς τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ «εἰς τὸ ὄνομα»! γιατί ἕνας εἶναι ὁ Θεός.

Ὡστε παρατηροῦμε ἐδῶ, παιδιὰ, ὅτι πραγματικά, κατὰ ἕναν θαυμαστό τρόπο, καθ' ὅλη τὴν δημιουργία, συμπαρίστανται τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ συνδημιουργοῦν· ὁ Πατήρ θέλει, ὁ Υἱός προβαίνει στή δημιουργία, ἐνῶ τό Πνεῦμα τό Ἅγιο ζωοποιεῖ τὴν δημιουργία.

Ἀλλά, τί θά πεῖ ὁ Πατήρ θέλει; τί θά πεῖ ὁ Υἱός δημιουργεῖ; καί τί θά πεῖ τό Πνεῦμα τό Ἅγιο ζωοποιεῖ; Αὐτό, παιδιὰ, πρῶτα ὁ Θεός, θά τό δοῦμε τὴν ἐρχόμενη Κυριακή.

Κυριακή, 7 Νοεμβρίου 1982

---

22. *Ματθ.* 28, 19.